

Nagy Tamás – Medve Anna

A kognitív metaforizáció vizsgálata korpusznyelvészeti eszközökkel és ennek nyelvpedagógiai vonatkozásai

1. Bevezetés

A tanulmány a főként angolszász eredetű rock/metal zenei műfajok és almműfajok grammatikai–konstrukciós tendenciáinak vizsgálatán keresztül mutatja be a TÉR fogalmához¹ kapcsolódó, belső helyviszonyt² jelölő metaforikus nyelvi kifejezések³ megjelenését egy saját gyűjtésű korpuszban, amely a magyar rock/metal zenei és szakmai beszélőközösség (Nagy 2018, 2020 vö. Swales 1993) négy legaktívabb és legnépszerűbb fórumán (*HammerWorld; Hard Rock Magazin; a Lángoló Gítárok; Rockstation*) 2019 áprilisában⁴ megjelent szövegeket tartalmazza.

Munkánk az anyanyelvi nevelés és az idegennyelv-oktatás területén egyaránt hasznos lehet, hiszen a különböző – akár tudományos körökben használt és elfogadott, akár saját gyűjtésű – korpuszokból vett példák segíthetik egyes nyelvi jelenségek oktatását és magyarázatát. A tanulók ekkor nem a tanár vagy a tankönyv szerzője által kreált „laboratóriumi” példák segítségével ismerhetik meg anyanyelvüket vagy sajátíthatják el az adott idegen nyelvet, hanem

¹ A tér egyetemes és fontos tapasztalat az emberi faj számára, amely kultúra- és nyelvspecifikus formákban valósul meg a nyelvi szerkezetekben. A langackeri kognitív nyelvészet egyik alaptétele, hogy az ember elsősorban térbeli és vizuális teremtmény (Langacker 1999: 203), aki tér- és időkoordináták mentén jelöli ki saját valóságát. Langacker kognitív grammatikaelméletének első változata „space grammar” megjelöléssel készült (Langacker 1987: vi), ugyanis a térfogalom feltételezett általános konceptualizációs szerepéből indult ki. A tér ilyen felfogása a testben létezés (embodiment) megismerésben játszott szerepének következetes alkalmazása, amelyet az empirikus adatok alátámasztottak, azonban nem maradéktalanul (Tolcsvai Nagy 2013: 68). A nyelv által kifejezett legkülönbözőbb ismerettartományokban a tér fogalmi szerkezetei további metaforikus kiterjesztések alapjául szolgálnak (vö. Lakoff–Johnson 1980, Kövecses 2005). A tér fogalmának kiterjesztése nem téri fogalmakra a két fogalom részleges megfelelésein és más grammatikalizációs műveleteken is alapulhat (Tolcsvai Nagy 2013: 68–69). A magyar nyelvre jellemző térjelölésekről bővebben lásd például Tolcsvai Nagy 1999 vagy Szilágyi N. 1996.

² A belső helyviszony jelölésén a magyar nyelv elativus; inessivus és illativus eseteit értjük, amelyeket prototipikusan a *-ból/-ből*; a *-ban/-ben* és a *-ba/-be* toldalékok jelölnek, és amelyek esetében gyakran felfedezhetők a TARTÁLY fogalmi metafora metaforikus nyelvi kifejezései. Vegyünk egy releváns példát a *Magyar Nemzeti Szövegtár* újabb változatából (továbbiakban: MNSz2): „*A szimfonikus rock a rockzenében a progresszív rock egy alműfaja.*”

³ A fogalmi metafora olyan mentális, aszimmetrikus és szisztematikus leképezés, mely segítségével egy absztraktabb fogalmi tartományt (pl. TUDÁS) egy konkrétabb tartományon (pl. FEGYVER) keresztül közelíthető meg. E két tartományból áll egy fogalmi metafora (pl. TUDÁS FEGYVER). A metaforikus nyelvi kifejezések pedig a fogalmi metaforák nyelvi megtestesítői. Az absztraktabb fogalmi tartományt – amelyet meg szeretnénk érteni, „el szeretnénk érni” – céltartománynak, a konkrétabb fogalmi tartományt – ahonnan ismereteket „merítünk” a céltartomány eléréséhez – forrástartománynak nevezzük (Lakoff–Johnson 1980, Langacker 1987, Kövecses 2005, Szilágyi N. 1996).

⁴ A vizsgálat időpontjának kiválasztásakor azt vettük figyelembe, hogy a vizsgált beszélőközösség fórumai a mozgalmas nyári fesztiválidőszakhoz közeledve aktívabbak és konstruktívabbak, mint az év más időszakaiban. Ebből a szempontból az áprilisi időszak ideális választásnak tűnt, hiszen általában ekkor kezdik el bejelenteni a magyar és nemzetközi fesztiválok fellépőit, a magyar és nemzetközi szabadtéri koncertek száma is növekszik, valamint ebben az időszakban a kisebb és nagyobb zenekarok országos és/vagy nemzetközi turnéira indulnak. A mintavétel 2016 áprilisában, 2017 áprilisában, 2018 áprilisában és 2020 áprilisában is megtörtént. Így összesen 3990 posztot tartalmazó, mintegy 1 150 000 szövegszóból álló, körülbelül 110 000 szóalakot tartalmazó szótárral rendelkező korpusz állt össze. (A szövegszó és a szóalak fogalmáról lásd a 9. és 10. lábjegyzeteket.)

„valódi”, azaz a nyelvhasználatból vett példák alapján. A tematikus korpuszok (szépirodalmi; dalszöveg; chatszöveg; blogposzt stb.) alkalmazása élményszerűbbé teheti az anyanyelvi és idegennyelvi oktatást, amennyiben igazodik a tanulók szociokulturális háttéréhez (életkor; műveltség; családi háttér stb.), valamint (tanulási) céljaihoz. A korpuszok alkalmazásának – esetleg létrehozásának – pedig csak a tanár kreativitása, ideje és energiája szabhat határt.⁵

2. A vizsgálat tárgya: a belső helyviszonyt jelölő metaforikus nyelvi kifejezések a rock/metal zenei műfajok jelölésének esetében

Ha a tanulókat a zene érdekli, érdemes a zenéhez kapcsolódó példákat, szövegeket bevinni az órákra, ugyanakkor gondosan ügyelni arra, hogy az oktatás során a téma (a zene) nem cél, hanem eszköz az anyanyelv vagy az adott idegennyelv mélyebb megértéséhez. Ez alól a rock/metal zenei műfajok jelölését tartalmazó szövegek, példák sem kivételek.

A rock/metal zenei műfajokat és alműfajokat jelölő terminusok funkciója kettős: egyrészt a beszélők segítségükkel zenei jelenségeket neveznek meg, másrészt használatukkal jelezhetik csoporthoz való tartozásukat (Nagy 2018, 2020 vö. Bucholtz–Hall 2004, Coupland 2001). Az említett terminusok használatakor szinte elengedhetetlen a metaforikus nyelvi kifejezések használata, ugyanis a rock/metal zene világa – amely szinte megszámlálhatatlan, a legtöbb esetben hibrid alműfajt foglal magában – rendkívül sokszínű és szerteágazó. A megnyilatkozók pedig – a prototipikusnak számító jelzős szó szerkezetek vagy szóösszetételek (lásd lentebb, valamint Nagy 2020) mellett – olykor a TÉR fogalmának segítségével teszik (nyelvileg) elérhetővé a maguk és a befogadók számára a rock/metal zenei szubkultúra jelenségeit. A TÉR mint forrástartomány alkalmazására a rock/metal zenei műfajok esetében is számtalan példát találunk a különböző nyelvekben,⁶ valamint az *MNSz2*-ben.⁷ A diákok szociokulturális háttérét szem előtt tartva, miért ne használhatnánk a példákat vagy vihetnénk be hasonló szövegeket az anyanyelvi vagy idegennyelvi órákra?

3. Anyag és módszer

Jelen tanulmány a *HammerWorld*; a *Hard Rock Magazin*; a *Lángoló Gitárok* és a *Rockstation* nevű médiumok 2019 áprilisában keletkezett 732 posztját vizsgálja meg, amelyek között 666 hír, 12 interjú, 37 kritika és 17 tudósítás található. A posztok lementése kézilég történt. A weboldalon megjelenő szövegeket egyenként szövegfájlokba mentettük, amelyek fájlnevei egyedi azonosítót kaptak. Így sikerült létrehozunk egy olyan szövegek korpuszt, amelyet korpusznyelvészeti programok segítségével elemeztünk.

⁵ A korpuszok oktatási felhasználásáról bővebben lásd még Szirmai 2005 vagy Veszelszki 2017.

⁶ Elég csak megadnunk a Google speciális keresési feltételei között az angol „in a rockband”, „in the rockmusic”, „in a metalband”, „in the metalmusic”; a német „in einer Rockband”; „in der Rockmusic”; „in einer Metalband”; „in der Metal-Music” kifejezéseket, és máris válogathatunk a példák közül.

⁷ Íme egy példa Tandori Dezső *Nem lóverseny* című művéből, amely az *MNSz2*-ben is szerepel: „Közben odateszek zenét. Heavy metal. Most ez jön megint. Nagyon fáj, hogy Alíz és a Kis Légykapó halálakor ment sok metál. Megjegyzem, a londoni nagy metálvásárolgatások (Death metal is) akkor voltak, mikor leszállóba került a lójáték.”

Egyébként az *MNSz2*-ben a *rock* szóalak mintegy 41 ezer; a *metal* mintegy 7 ezer; a *punk* mintegy 9 ezer; a *metál* mintegy 4 ezer; a *blues* mintegy 6 ezer; a *jazz* mintegy 10 ezer; a *core* szóalak mintegy 1500 előfordulással jelöli a zenei műfajokat és alműfajokat. A vizsgálatot a jelen tanulmányhoz alkalmazott kódolási rendszer és módszertani elvek segítségével végeztük el összesen mintegy 250 ezer előforduláson. Összehasonlításként a *nyelvész* szóalak 14 ezer, a *szociolingvisztika* szóalak 538, a *hungarológia* 256 előfordulással rendelkezik az *MNSz2*-ben. A * karakterek a korpusznyelvészetben elfogadott módszertani elvekkel összhangban azt jelölik, hogy egy adott karaktorsor (szó) előtt és/vagy után bármilyen karaktorsor (morféma, szó stb.) állhat.

A korpusznyelvészeti előszeretettel alkalmazott *Simple Concordance Program* és az *AntConc* konkordanciaprogramokat használtuk ahhoz, hogy megállapítsuk az általunk konstruált korpusz és az egyes alkorpuszok korpusznyelvészeti jellegzetességeit, valamint arra, hogy a szövegekből kinyerjük a releváns – a rock/metal zenei műfajokat és alműfajokat jelölő terminusokat tartalmazó – találatokat, amelyeket később a *Microsoft Excel* segítségével tovább elemeztünk. Így szűrtük ki azokat a találatokat, amelyekben zenei műfaj vagy alműfaj konkrét jelölése történik. Tehát például a terminusokat tartalmazó fesztiválneveket (pl. *Rockmaraton*), zenekarneveket (pl. *Babymetal*), honlapcímekeket és médiumneveket (pl. *heavy-metal.hu*; *Metal Hammer*), albumcímekeket (pl. *Rock Supreme*), dalcímekeket (pl. *King Of The Blues*) kizártuk a vizsgálatból, mert tulajdonnévnek minősülnek.

Munkánk a korpuszban található rock/metal zenei szintér zenei műfajait és alműfajait jelölő terminusok – azon belül is a rock (414 előfordulás); a kétféle írásmóddal (metal és metál) megjelenő metál (449 és 25 előfordulás); a punk (40 előfordulás); a hardcore zenei műfajjal összefüggő core (85 előfordulás), valamint a blues (107 előfordulás) és a jazz (61 előfordulás) szóalakok⁸ – előfordulásainak vizsgálatára fókuszál. A vizsgált terminusok összesen 1181 előfordulással rendelkeznek a zenei műfajok jelölésének esetében, változatos grammatikai-konstrukciós sémákba rendeződve, melyeket a korpusz bemutatása után ismertettünk.

A teljes korpusz körülbelül 220 ezer szövegszó⁹ terjedelmű, szótárában pedig majdnem 38 ezer szóalak¹⁰ található. A posztok átlagos hosszúsága 301 szövegszó. Az egyes napokon keletkezett posztok szövegszósámát elosztottuk az egyes napokon keletkezett posztok darabszámával, így megkaptuk, hogy a vizsgálat 30 napos időtartama alatt egy-egy napon átlagosan hány szövegszó keletkezett. Ezeket az értékeket – melyek befolyásolják a korpuszban előforduló terminusok relatív gyakorisági¹¹ értékeit – szemlélteti az 1. ábra.

⁸ Azért ezeket a műfajokat választottuk, mert a rock/metal zenei beszélőközösség számára ezek a legkonvencionálisabbak. A rock/metal zenei beszélőközösségről bővebben lásd például Fejes 2020, Tófalvy 2017, a beszélőközösség zenei műfajokhoz kapcsolódó terminológiájáról pedig Tófalvy 2008.

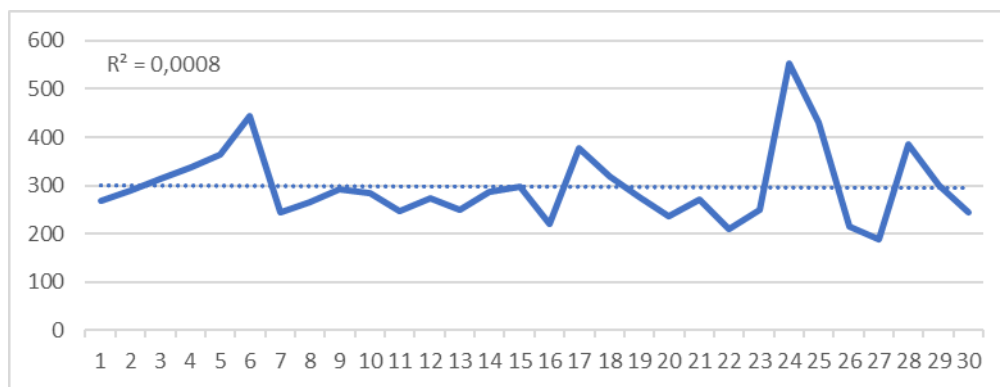
⁹ A szövegszó terminust az angol „token” kifejezés szinonimájaként használjuk. Az angol szakirodalom a szóközzel lehatárolt szavakat „token”-nek, azaz példánynak nevezi, ezen tehát a korpuszban szereplő összes szót érti, függetlenül attól, hogy az ismétlődik-e vagy sem (Szirmai 2005: 28).

A vizsgált korpusz mintegy 220 ezer szövegszavas mérete (relative) nagynak tekinthető, hiszen a rövidebb regények terjedelme is 40 ezer szó körül mozog, egy vastag, nehezebben hordozható regény terjedelme pedig körülbelül 120 ezer szó lehet (<https://konyv.guru/krisz-otletei-ekkora-egy-konyv-ha-regeny/>), azaz a vizsgált korpusz terjedelme 5-6 rövidebb és majdnem 2 terjedelmesebb regény hosszának feleltethető meg. A korpusz mérete, strukturálása és feldolgozása módszertani szempontból eleget tesz egy saját készítésű korpuszsal és annak elemzésével szemben támasztott követelményeknek (lásd például Szirmai 2005).

¹⁰ A szóalak terminust az angol „type” kifejezés szinonimájaként használjuk. A szakirodalom a korpuszban szereplő különböző szavakat „type”-nak, azaz szóalaknak vagy típusnak nevezi. Ezen a korpuszban előforduló különböző szavak számát érti (Szirmai 2005: 28).

A vizsgált korpusz mintegy 38 ezer szóalakos szókinccse nagynak, gazdagnak tekinthető, hiszen egy átlagos ember 5000–10 000 szavas szókinccsel is boldogul a mindennapi életben. 30 000–40 000 szavas szókinccs „az igen választékosan fogalmazó, nyelvi leleményekkel is megáldott írókra jellemző (Ittész 2012).

¹¹ Az abszolút gyakoriság azt mutatja meg, hogy egy elem hányszor fordul elő egy mintában, a relatív gyakoriság viszont árnyaltabb képet ad arról, hogy az összesített elemszámhoz – mint száz százalékhöz – képest mennyire gyakori az adott elem. Tehát a relatív gyakoriság az elemek mintabeli előfordulásának az aránya, amely úgy számítható ki, hogy elosztjuk az abszolút gyakoriságot a minta összesített elemszámával.

1. ábra: A 30 napos vizsgálati időszak napjain keletkezett átlagos tokenszáma

Az 1. táblázat az egyes alkorpuszok korpusznyelvézeti adatait tartalmazza, melyeket a *Simple Concordance Program* segítségével állapítottunk meg.

	HammerWorld 221 poszt	Hard Rock Magazin 190 poszt	Lángoló Gitárok 86 poszt	Rockstation 235 poszt
Total vocabulary	15021 types	15636 types	11546 types	16888 types
Project wordcount	66855 tokens	58036 tokens	34022 tokens	56141 tokens
Types/tokens	0.22468028	0.26941898	0.33936864	0.30081402
Types/sqrt(tokens)	58.09408608	64.90481767	62.59672952	71.27515224
Yule's k	89.27859792	98.35033933	95.86389379	97.72521065

1. táblázat: Az egyes alkorpuszok korpusznyelvézeti jellegzetességei a *Simple Concordance Program*ban

Az 1. táblázat azt mutatja, hogy az alkorpuszok közül a *Rockstation*-alkorpuszban van a legtöbb, összesen 235 poszt. Ez az alkorpusz mintegy 56 ezer szövegszavas terjedelemmel és több mint 16 ezer szóalakos szótárral rendelkezik. Az alkorpusz type/token aránya¹² (0.30081402) alacsonyabb, mint a legmagasabb értékkel – ám jóval kisebb terjedelemmel – rendelkező *Lángoló Gitárok* posztjaié, ami azt jelenti, hogy szókincsének változatossága is a második. A *Rockstation* szövegeinek Yule-féle K értéke¹³ (97.72521065) alacsonyabb, mint a legmagasabb értékkel rendelkező *Hard Rock Magazin* posztjaié, ami azt jelenti, hogy a szavak ismétlődése a *Rockstation* szövegeire is igen jellemző.

Habár a *HammerWorld* alkorpuszában csak 221 poszt van, ezek a posztok rendelkeznek a legnagyobb, több mint 66 ezer szövegszavas terjedelemmel, valamint mintegy 15 ezer szóalakos szótárral. A type/token arány a *HammerWorld* alkorpuszában a legalacsonyabb (0.22468028), ami azt mutatja, hogy lexikai szempontból ezek a posztok rendelkeznek a leg-

¹² A type/token arány a korpuszra jellemző lexikai változatosság egyik értéke, amely megmutatja, hogy átlagosan hányszor ismétlődik egy lexéma a szövegben. Az érték megadásakor a korpuszban előforduló type-ok számát elosztjuk a korpuszban előforduló tokenek számával. A type/token arány minimális értéke 1.

¹³ A Yule féle K a legkorábbi, mintaszövegtől független paraméter, a korpuszra jellemző lexikai változatosság másik értéke, amelyet Yule 1944-ben definiált. Ez az érték a szavak ismétlődési számát adja meg. A Yule féle K értéke minél magasabb, annál kisebb a vizsgált szöveg szókincsének sokfélesége (Csernoch 2005: 14). A Yule féle K-ról bővebben lásd: Tanaka-Ishii–Aihara 2015.

kisebb szókinccsel. A Yule-féle K értéke azonban ebben az alkorpuszban a legalacsonyabb (89.27859792), ami azt mutatja, hogy a vizsgált alkorpuszok közül a *HammerWorld* posztjaira kevésbé jellemző a szavak ismétlődése.

A *Hard Rock Magazin* alkorpuszában 190 poszt található, amelyek mintegy 60 ezer szövegszavas terjedelemmel és körülbelül 15 ezer szóalakot tartalmazó szótárral rendelkeznek. Az alkorpusz type/token aránya magasabb (0.26941898), mint a legalacsonyabb értékkel rendelkező *HammerWorld* alkorpuszé, ami azt jelenti, hogy szókinccse változatosabb. A Yule-féle K értéke ebben az alkorpuszban a legmagasabb (98.35033933), tehát a vizsgált szövegek közül a *Hard Rock Magazin* posztjaira jellemző leginkább a szavak ismétlődése.

Mind a posztok számát, mind az alkorpusz terjedelmét és szótárának nagyságát tekintve a *Lángoló Gitárok* posztjaiból konstruált alkorpusz a legkisebb. A mindössze 86 poszt körülbelül 34 ezer szövegszavas terjedelemmel és mintegy 11 ezer szóalakkból álló szótárral rendelkezik. A type/token arány ebben az alkorpuszban a legmagasabb (0.33936864), ami azt mutatja, hogy lexikai szempontból ez az alkorpusz rendelkezik a legváltozatosabb szókinccsel. Ez nem véletlen, hiszen ez az alkorpusz a legkisebb terjedelmű. Yule-féle K értéke pedig a második legalacsonyabb az alkorpuszok között (95.86389379), ami azt mutatja, hogy a szavak gyakrabban ismétlődnek ezekben a szövegekben, mint a legalacsonyabb Yule-féle K értékkel rendelkező *HammerWorld* posztjaiban.

4. A vizsgált terminusok grammatikai–konstrukciós tendenciái az alanyi, állítmányi, határozói és jelzői szerepeket tekintve

Mielőtt rátérnénk a belső helyviszony jelöléséhez kapcsolódó metaforikus nyelvi kifejezések vizsgálatára, röviden bemutatjuk, hogy a vizsgált terminusokat tekintve milyen grammatikai–konstrukciós tendenciák figyelhetők meg a korpuszban (bővebben lásd Nagy 2020).¹⁴ Megfigyeléseinket a korpuszból válogatott példák segítségével támasztjuk alá, melyeket lábjegyzetekben közlünk.

A vizsgált szóalakok az 1181 előfordulásból 125 esetben alanyként jelennek meg. A terminusok alanyi szerepben főnévként predikatív szó szerkezetek (32 előfordulás)¹⁵ vagy alanyi szerepbe kerülő minőségjelzős szóösszetételek (39 előfordulás)¹⁶ formájában jelölik az általános zenei műfajokat, gyakran fogalmi metaforák (pl. A ZENEI VILÁG SZÍNHÁZ, A ZENE SZÍNÉSZ) segítségével.

A specifikusabb zenei alműfajok jelölése is megvalósul az alanyi szerepek esetében, minőségjelzőkkel ellátott főnevek (34 előfordulás)¹⁷ vagy az alanyi szerepet betöltő minőségjelzős szóösszetételek (20 előfordulás)¹⁸ formájában. A megnyilatkozók ezekben az esetekben is elsőszeretettel élnek metaforikus (pl. A ZENE[I JELENSÉG] SZEMÉLY) vagy metonimikus¹⁹ (pl. A ZENEKAR A ZENEKAR TAGJAI HELYETT) nyelvi kifejezésekkel.

A zenei műfajokat és alműfajokat jelölő terminusok az 1181 előfordulásból 66 esetben jelennek meg állítmányként. Az általános zenei műfajok jelölésekor megjelenhetnek predikatív

¹⁴ Bemutatásunkban a konvencionális magyar nyelvészeti terminusokat (alany, állítmány, tárgy, határozó) alkalmazzuk, figyelembe véve azok kognitív funkcióit, melyekről bővebben lásd Tolcsvai Nagy 2013: 196–313.

¹⁵ Például: „a rock a 2019-es »Tűzvihar« turné igazi főszereplője”

¹⁶ Például: „a rockzene a 2019-es európai turné főszereplője”

¹⁷ Például: „a nu metal és a garage rock vették át a[z alt-rock] helyét”

¹⁸ Például: „egy másik NKA támogatta turnén is részt vesz jelenleg a budapesti garázsrock-formáció”

¹⁹ A kognitív szemlélet szerint a metonímia fogalmi természetű, az egyik entitáson keresztül biztosít fogalmi hozzáférést a másikhoz (Kövecses 2005: 164). A metonímia idealizált kognitív modellen (IKM) alapul, azon belül teremt kapcsolatot az egyes fogalmak között (pl. A ZENEKAR ÉS A ZENEKAR TAGJAI). A fogalmi metonímia nyelvi megvalósulásait metonimikus nyelvi kifejezéseknek nevezzük. A metonimikus nyelvi kifejezés megjelenésére jó példa a 18. lábjegyzetben található szövegrészlet, hiszen az említett turnén a „garázsrock-formáció” tagjai vesznek részt.

szó szerkezetekben főnévként (13 előfordulás),²⁰ melléknévként (9 előfordulás)²¹ vagy minőségjelzős szóösszetétel tagjaként állítmányi szerepben főnevet alkotva (13 előfordulás).²² Mindhárom esetben AZ EGÉSZ A RÉSZEK HELYETT fogalmi metonímia működése figyelhető meg, azaz a megnyilatkozók a terminust (EGÉSZ) alkalmazzák a zenei jelenségek részletes bemutatása (RÉSZEK) helyett, abból a célból, hogy egy jelenségről rövid, de többé-kevésbé közérthető formában megállapítsanak valamit, vagyis kategorizáljanak egy bizonyos jelenséget.

A specifikusabb műfajok jelölése az állítmányi szerepek esetében is megfigyelhető, predikatív szó szerkezetekben minőségjelzővel ellátott főnévként (16 előfordulás),²³ melléknévként (5 előfordulás)²⁴ vagy állítmányi szerepbe kerülő, minőségjelzős szóösszetétellel keletkezett főnévként (10 előfordulás).²⁵ Az állítmányként megjelenő terminusok mögött felfedezhető AZ EGÉSZ A RÉSZEK HELYETT fogalmi metonímia funkciója ezekben az esetekben is markánsan megmutatkozik, de a specifikusabb műfajok esetében a megfelelő értelmezés nagyobb felkészültséget igényel a befogadó részéről, hiszen ismeretekkel kell rendelkeznie például a „gárásrock” műfajával kapcsolatban ahhoz, hogy megértse a megnyilatkozó állítását.

A vizsgált terminusok az 1181 előfordulásból 72 esetben tárgyként jelennek meg. Az általános zenei műfajok jelölése ezekben az esetekben főnévként tárgyias szó szerkezetek (9 előfordulás)²⁶ vagy tárgyias szó szerkezetben megjelenő minőségjelzős szóösszetételek (22 előfordulás)²⁷ jelzői tagjaként jelenik meg. Mindkét esetben a megnyilatkozók fizikai tárgyként konceptualizálják a zenét vagy a zenei jelenségeket, azaz a ZENE(I JELENSÉG) FIZIKAI TÁRGY fogalmi metaforát alkalmazzák.

A tárgyias szó szerkezetekben is megfigyelhető a specifikusabb zenei műfajok jelölése, a tárgyi szerepben megjelenő minőségjelzős főnevek (34 előfordulás)²⁸ vagy a tárgyi szerepet betöltő minőségjelzős szóösszetételek (7 előfordulás)²⁹ formájában. Ezekben az esetekben is megfigyelhetők a ZENE(I JELENSÉG) FIZIKAI TÁRGY fogalmi metafora metaforikus nyelvi kifejezései.

A vizsgált terminusok az 1181 előfordulásból 146 esetben jelennek meg valamilyen (idő-; hely-; mód- stb.) határozói szerepben.³⁰ Az általános zenei műfajok jelölésekor megjelenhetnek határozós szó szerkezetekben főnévként (42 előfordulás),³¹ (toldalékolt) melléknévként (2 előfordulás)³² vagy minőségjelzős szóösszetétel tagjaként határozói szerepben főnevet alkotva (49 előfordulás).³³ Az állítmányi szerephez hasonlóan a határozók esetében is AZ EGÉSZ A RÉSZEK HELYETT fogalmi metonímia működése figyelhető meg. Az állítmányi szerepek esetében megfigyelhető explicit kategorizáció azonban a háttérben funkcionál, azaz a megnyilatkozó nem az adott jelenségről (alanyról) fejez ki valamit, hanem az alanyhoz kapcsolódó szituáció körülményeiről. A terminusok mint határozók segítségével a megnyilatkozók a helybeli, időbeli, módbeli, állapotbeli, gondolkodásbeli (logikai) körülményekkel kapcsolatban fe-

²⁰ Például: „*a Sun's Up Top's Down [című szám] valóban egy blues volt.*”

²¹ Például: „*A koncertek továbbra is nagyon metalosak lesznek.*”

²² Például: „*A Changing Of Seasons egy erőteljes rocknóta, ami az átalakulásról szól*”

²³ Például: „*Ez death metal. Máshoz nem is értünk.*”

²⁴ Például: „*egy kicsit doom metal-os lett a végeredmény*”

²⁵ Például: „*Ingerszegény, alteros beütésű garázs-rock, a kimázolt arcokat leszámítva jellegtelen kiállással*”

²⁶ Például: „*De továbbra is metált játszunk*”

²⁷ Például: „*A 90-es években több blueslemezt is készítettem abban a stúdióban*”

²⁸ Például: „*így egy igen nagy löket black metal-t tartogat számunkra a zenéjük*”

²⁹ Például: „*az alternatív rockdalokat rádióbarát formába pofozták át*”

³⁰ Munkánk terjedelmi korlátai miatt nem tudjuk ismertetni a határozói szerepben megjelenő terminusok részletesebb vizsgálatát, de a jelzői szerepek tárgyalása után következő fejezetben részletesen ki fogunk térni a belső helyviszony jelölésével kapcsolatos előfordulások elemzéseire.

³¹ Például: „*A hányan vagyunk, annyi féle zenét kedvelünk a rockon belül.*”

³² Például: „*élőben azért lényegesen rockosabban szól a zene*”

³³ Például: „*Minden stílusban otthon van, a rockzenén belül pedig különösen tájékozott*”

jeznek ki jelentéseket. Eközben AZ EGÉSZ A RÉSZEK HELYETT fogalmi metonímiát alkalmaznak, azaz ahelyett, hogy részletesen kifejténék az említett körülmények pontos részletei (RÉSZEK), az azokat összefoglaló terminusokat (EGÉSZ) alkalmazzák.

A specifikusabb zenei műfajok jelölése a határozós szószerkezetekben is megfigyelhető, a minőségjelzővel ellátott, főnévként megjelenő határozók (48 előfordulás)³⁴ vagy határozói szerepben főnévként megjelenő minőségjelzős szóösszetételek (5 előfordulás)³⁵ formájában. Ezekben az esetekben is AZ EGÉSZ A RÉSZEK HELYETT fogalmi metonímia működése figyelhető meg, de a részek ismerete olykor nagyobb fokú felkészültséget igényel a befogadó részéről, azaz ismernie kell például a death metál műfaji jellemzőit ahhoz, hogy megértse, mit jelent, ha egy albumot „*death metalként*” jellemeznek.

A vizsgált terminusok az 1181 előfordulásból 768 esetben jelennek meg jelzői szerepben.³⁶ Az általános zenei műfajok jelölésekor megjelenhetnek birtokos jelzős szószerkezetekben főnévként (26 előfordulás)³⁷ vagy minőségjelzős szóösszetétellel keletkezett főnévként (31 előfordulás),³⁸ melyek mögött a ZENE(I JELENSÉG) SZEMÉLY fogalmi metafora működése fedezhető fel, hiszen tulajdona kizárólag élő entitásoknak lehet. A konceptualizáció folyamatában azonban absztrakt jelentések is kialakulnak, ezáltal a szó szerinti „birtok”-viszony metaforizálódik. Így lehet például a blues zenének szaktekintélye, legjobb/ legrosszabb korszaka, zászlós hajója, élharcosa stb.

Hasonló konceptualizációs jelenség figyelhető meg a specifikusabb műfajok jelölésének esetében is, ami megvalósulhat birtokos jelzős szószerkezetekben minőségjelzővel ellátott főnevek (47 előfordulás)³⁹ vagy minőségjelzős szóösszetétellel keletkezett főnevek (49 előfordulás)⁴⁰ formájában. Azonban ezek az előfordulások a befogadók speciálisabb ismereteit mozgósíthatják, amennyiben rendelkezik ilyenekkel.

A vizsgált terminusok az általános zenei műfajok jelölésekor megjelenhetnek minőségjelzős szószerkezetekben melléknévként (189 előfordulás)⁴¹ vagy minőségjelzős szóösszetétellel keletkezett melléknévként (48 előfordulás),⁴² melyek mögött a ZENE(I JELENSÉG) FIZIKAI TULAJDONSÁG fogalmi metafora működése fedezhető fel, hiszen megnyilatkozók egy jelenséget (albumot, zenekart stb.) – a kategorizációs folyamat révén – valamilyen zenei minőséggel ruháznak fel. Ennek az absztraktabb konceptualizációs folyamatnak az alapja a fizikai tárgyak fizikai tulajdonságának megállapítása.

Az említett analógia (metafora) fedezhető fel a specifikusabb műfajok jelölésének esetében is, amely megvalósulhat a minőségjelzővel ellátott, minőségjelzői szerepben megjelenő melléknevek (242 előfordulás)⁴³ vagy minőségjelzős szóösszetétellel keletkezett melléknevek formájában (161 előfordulás).⁴⁴ Ezekben az esetekben a zenei világgal kapcsolatos speciálisabb ismeretek és a ZENE(I JELENSÉG) FIZIKAI TULAJDONSÁG metafora, illetve maga a konceptualizációs folyamat a fizikai tárgyak tulajdonságainak – pontosabban azok megnevezésének – bonyolultságával is összefügghet. Egy releváns kérdésként megfogalmazva még érdekesebb a probléma: mennyiben más a konceptualizációs folyamat abban az esetben, ha egy köröm-

³⁴ Például: „*Hivatalosan death metalként jellemzik a 38 perces anyagot.*”

³⁵ Például: „*Itt a második dal az új rockoperából*”

³⁶ Munkánk terjedelmi korlátai miatt nem tudjuk ismertetni a határozói szerepben megjelenő terminusok részletesebb vizsgálatát, de a jelzői szerepek tárgyalása után következő fejezetben részletesen ki fogunk térni a belső helyviszony jelölésével kapcsolatos előfordulások elemzéseire.

³⁷ Például: „*[az első menetet] a hazai blues egyik elismert szaktekintélye konferálta be*”

³⁸ Például: „*A több mint ötvenéves amerikai rockbanda legutóbbi lemeze 2001-ben jelent meg*”

³⁹ Például: „*A hard rock élő klasszikusának számító zenekar előtt egy magyar csapat lép fel*”

⁴⁰ Például: „*a szám olyan, mintha lemaradt volna a grindcore-zenekar legutóbbi, 2016-os nagylemezéről*”

⁴¹ Például: „*Első hallásra az anyag jazzes oldalát éreztem erősebbnek.*”

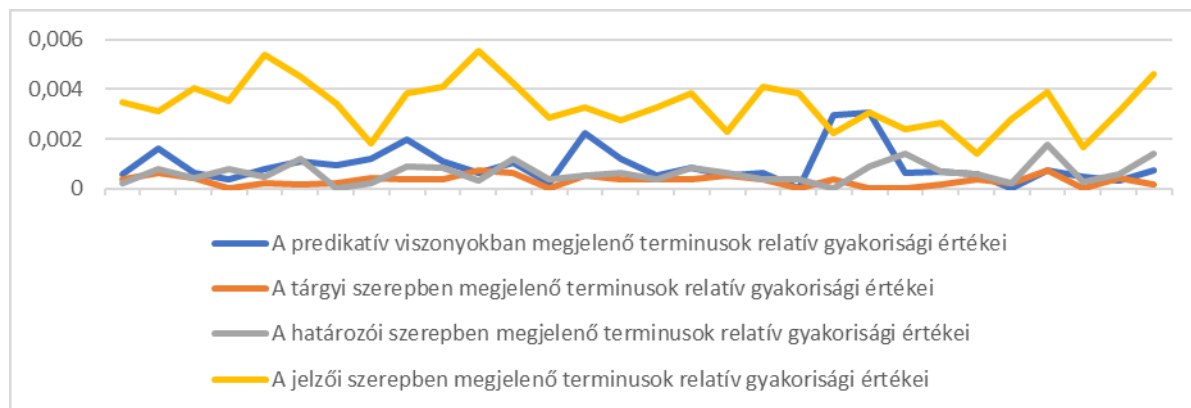
⁴² Például: „*Ötven dal, ami meghatározta 1999 metalzenei életét*”

⁴³ Például: „*A budapesti punk rock zenekar április 5-én válogatásalbumot jelentet meg*”

⁴⁴ Például: „*A deathcore brigádot 2006-ban alapította meg Phil Bozeman.*”

lakk színéről állapítjuk meg, hogy „*karmazsinbíbor*” vagy „*lazacrózsaszín*”, mint ha egy emberről, zenészről azt, hogy „*heavy metálos*” vagy „*deathcore-os*”?

Mivel munkánknak nem célja e kérdés megválaszolása, ezért a belső helyviszonyt jelölő előfordulások vizsgálata előtt a 2. ábra segítségével szeretnénk összefoglalni a predikatív, a tárgyi, a határozói és a jelzői viszonyokban megjelenő terminusok relatív gyakorisági tendenciáit a korpuszban a 30 napos vizsgálati időszak alatt.

2. ábra: A predikatív viszonyokban, valamint a tárgyi, határozói és jelzői szerepekben megjelenő terminusok relatív gyakorisági eloszlásai a korpuszban a 30 napos vizsgálati időszak alatt

5. A TÉR fogalmához kapcsolódó metaforikus nyelvi kifejezések vizsgálata

A rock/metal zenei műfajok és alműfajok, valamint az inessivusi, illativusi és elativusi térjelölések szorosan összefüggenek az imént tárgyalt grammatikai szerepekkel, hiszen e terminusok, illetve a hozzájuk kapcsolódó térjelölés változatos grammatikai-konstrukciós sémákban valósul meg a korpuszban. Jelen munkánk terjedelmi korlátai miatt azonban csak a terminusokkal grammatikai és szemantikai szempontból érintkező térjelölésekkel tudunk foglalkozni, a kognitív nyelvészet holisztikus szemléletének köszönhetően morfo-pragmatikai dimenzióba helyezve azokat, ugyanis a megnyilatkozók e helyhatározó ragok segítségével a TÉR fogalmi tartományán keresztül teszik elérhetővé a befogadó számára a rock/metal zenei világ komplex, főként a családi hasonlóság alapján szerveződő jelenségeit.

A vizsgált terminusok az 1181 előfordulásból 89 esetben kapcsolódnak a *-ban* és *-ben* ragok segítségével inessivusi (43 előfordulás), a *-ba* és *-be* ragok segítségével illativusi (24 előfordulás), valamint a *-ból* és *-ből* ragok segítségével elativusi (22 előfordulás) esetekhez, olyan módon, hogy konkrét, fizikai térjelölés mindössze egy esetben valósul meg.⁴⁵ A további 88 esetben a tér metaforizációja figyelhető meg, amiben a vizsgált terminusok markáns szerepet vállalnak (hiszen absztrakt jelenségeket jelölnek).

A rock/metal zenei terminusokkal összefüggő metaforikus térjelölés a leggyakrabban a minőségjelzős szószerkezetekhez kapcsolódva jelenik meg, azaz azokban az esetekben, amikor a helyhatározó ragos főnév minőségjelző(ke)t kap. Ekkor a terminusok minőségjelzőkként A ZENE(I JELENSÉG) FIZIKAI TULAJDONSÁG fogalmi metafora működése révén járulnak hozzá az absztrakt, metaforikus terek nyelvi kidolgozásaihoz. Az általános zenei műfajok jelölésének esetében (20 előfordulás) ez a jelenség egyaránt megfigyelhető az inessivusi (8 előfordulás),⁴⁶

⁴⁵ Az egyetlen példa a korpuszból a vizsgált terminusokhoz kapcsolódó fizikai térjelölésre: „*szólhat a rock és a metal Budapest rockklubjaiban.*”

⁴⁶ Például: „*Ő a jazz és a blues műfajban fantasztikus előadó*”

illativusi (4 előfordulás)⁴⁷ és elativusi (6 előfordulás)⁴⁸ esetekben. 2 előfordulásban⁴⁹ pedig az inessivusi esetet jelölő rag egy minőségjelzős szóösszetételhez kapcsolódva valósítja meg a metaforikus térjelölést.

A specifikusabb zenei alműfajokat jelölő terminusok szintén különböző minőségeket adnak a helyhatározó ragos főneveknek (14 előfordulás), melyekhez két melléknévből álló minőségjelzős szószerkezetként (6 előfordulás)⁵⁰ vagy minőségjelzős szóösszetétellel keletkezett minőségjelzőként kapcsolódnak (8 előfordulás).⁵¹ A kétféle konstrukció egyaránt megmutatkozik az inessivusi (2–4 előfordulás), illativusi (1–3 előfordulás) és elativusi (1–3 előfordulás) esetekben.

A vizsgált terminusokkal összefüggő metaforikus térjelölés a birtokos jelzős szószerkezetekhez kapcsolódva is megjelenik (17 előfordulás), A ZENE(I JELENSÉG) SZEMÉLY fogalmi metafora metaforikus nyelvi kifejezéseiként, melyek során egyfajta absztrakt birtokviszonyt fejeznek ki. Az általános zenei műfajok jelölésének esetében (5 előfordulás) ez a jelenség birtokos jelzős szószerkezetek formájában egyaránt megfigyelhető az inessivusi,⁵² illativusi⁵³ és elativusi (2 előfordulás)⁵⁴ esetekben. 1 előfordulásban pedig illativusi esetet jelölő rag egy minőségjelzős szóösszetételhez kapcsolódva valósítja meg az absztrakt birtokviszonyt is kifejező metaforikus térjelölést.⁵⁵

A specifikusabb zenei alműfajok és a belső helyviszony jelölésének összefüggései felfedezhetők a minőségjelzővel ellátott birtokos szerephez kapcsolódó, helyhatározó ragos főnévi birtokon jelölve (9 előfordulás), amely egyaránt megmutatkozik az inessivusi (3 előfordulás),⁵⁶ az illativusi (4 előfordulás),⁵⁷ valamint az elativusi (2 előfordulás)⁵⁸ esetekben. 3 esetben minőségjelzős szóösszetételek kerülnek a birtokos szerepébe, melyek főnévi birtokához inessivusi ragok kapcsolódnak.⁵⁹

A határozói szerepekkel összefüggő térjelölést tekintve leggyakrabban A ZENE(I JELENSÉG) FIZIKAI HELY fogalmi metafora működése fedezhető fel a korpuszban (37 előfordulás). Az általános zenei műfajok jelölésekor a TÉR fogalma absztrahálódik, metaforikus jelentéssel gazdagodik, ugyanis a helyhatározó ragok közvetlenül a terminusokhoz kapcsolódnak (10 előfordulás). A jelenség az inessivusi (4 előfordulás),⁶⁰ illativusi (5 előfordulás)⁶¹ és az elativusi⁶² esetekben is megfigyelhető. További 13 esetben a helyhatározók szerepét minőségjelzős szóösszetételek töltik be, amelyekhez szintén kapcsolódhatnak az inessivusi (5 előfordulás),⁶³ az illativusi (2 előfordulás)⁶⁴ és az elativusi (6 előfordulás)⁶⁵ esetek ragjai.

⁴⁷ Például: „*a klasszikus rock nagyjain nőtt fel, majd belecsöppent a blues zenébe*”

⁴⁸ Például: „*a keményebb rock érából a KISS-dalokat hozza hazánk hozza a KISS Forever Band*”

⁴⁹ Az egyik példa: „*A Phil X & The Drills 2009-ben jelent meg a rockzenei világban 'Kick Your Ass In 17 Minutes' című lemezével*”

⁵⁰ Például: *az Ace Of Spades című számot hallhattuk háromszoros hallhattunk háromszoros death metal tempóban*

⁵¹ Például: „*Egy Devil's Hand nevű új dallamrock projektben egyesítették erőiket*”

⁵² „*A koncertet az európai rock történelmében is emlegetni fogják*”

⁵³ „*[a zene] először elindul a rock világába, majd egy éles váltás és ismét a szimfonikus közegben vagyunk*”

⁵⁴ „*Nincs is annál megfelelőbb mód a figyelem felkeltésére, mint összejönni néhány barátunkkal a country, a blues és a rock világából*”

⁵⁵ „*[a zenekar] a legelső albuma megjelenésekor belépett a metalzene első ligájába*”

⁵⁶ Például: „*a srácok a southern rock sávjában mozoghatnak*”

⁵⁷ Például: „*kicsit át is csúszott a black metal dimenziójába a dolog*”

⁵⁸ Például: „*Kedd este négy – a death metal gyökereiből táplálkozó – banda lép fel*”

⁵⁹ Például: „*azok is megtalálják benne számításukat, akik a jazz-fusion világában érzik jól magukat*”

⁶⁰ Például: „*A bluesban is fellelhető ez a megnyugtató hatás*”

⁶¹ Például: „*az Ancient Land [című szám] egy jazzbe kalandozó Satriani számnak is beillene.*”

⁶² „*a Gary szólólemezén szereplő lassú bluesból megy át a dal az eredeti gyors verzióba*”

⁶³ Például: „*2006-tól Magyarország egyik legnépszerűbb rockzenekarában, a Bikiniben a gitározik*”

⁶⁴ Például: „*belekönyökölt olyan – ezerszer feldolgozott – rockslágerekbe, mint a Smoke On The Water*”

⁶⁵ Például: „*úgy érzem, hogy a rockzenéből kezd kiveszni a rendes tiszta, dallamos éneklés*”

A specifikusabb zenei alműfajok, valamint a belső helyviszony jelölésének kapcsolatai megfigyelhetők a minőségjelzővel ellátott, helyhatározó ragos főnévi terminusok esetében is (13 előfordulás). Ez a konstrukció az inessivusi (10 előfordulás)⁶⁶ és az illativusi (3 előfordulás)⁶⁷ esetekben mutatkozik meg a korpuszban. 1 esetben a specifikusabb zenei alműfaj minőségjelzős szóösszetételben, helyhatározó ragos főnévként jelenik meg.⁶⁸

Mivel tanulmányunk terjedelmi korlátai miatt nem tudunk kitérni a vizsgált terminusok és a hozzájuk kapcsolódó térjelölések mélyebb vizsgálatára, ezért az Összefoglalás előtt egy grafikonnal szemléltetjük a szóban forgó esetek relatív gyakorisági eloszlásait a korpuszban a 30 napos vizsgálati időszakot tekintve.

3. ábra: A belső helyviszony jelölésével összefüggő terminusok relatív gyakorisági eloszlásai a korpuszban a 30 napos vizsgálati időszak alatt

6. Összefoglalás

Munkánkkal a belső helyviszonyokat jelölő, metaforikus térviszonyok sokszínűségére szeretnénk volna ráirányítani a figyelmet, egy, a magyar rock/metal zenei színtérhez kapcsolódó szövegeket tartalmazó, saját gyűjtésű korpusz vizsgálata kapcsán. Úgy gondoljuk, hogy a megfelelő módszertani háttér (lásd például Kugler 2015, Szirmai 2005) alkalmazásával a korpuszalapú kognitív nyelvészet eredményei egyaránt hasznosíthatóak lehetnek az anyanyelvi nevelés és az idegennyelv-oktatás területén, hiszen a nyelv, a megismerés és a kultúra kapcsolatainak vizsgálatára a korpusz nyelvészet megfelelő, a nyelv bármely szintjére kiterjeszhető eszköztárat biztosíthat.

Az eddigiekben is utaltunk arra, hogy választott keretünk, a korpusz nyelvészet az oktatásban is jól hasznosítható. Az összefoglalóban azt fejtjük ki kissé bővebben, hogyan tehető ezzel hatékonyabbá a nyelvoktatás, vonzóbbá az anyanyelvoktatás, sőt hogyan terjeszthető ki más műveltségterületek (tantárgyak) verbálisan adott tudásanyagára. Különösen fontosnak tartjuk az anyanyelvoktatást, minthogy a nyelvről való explicit tudásunk kialakítása az anyanyelvvél történő manipuláció folyamatában valósítható meg legtermészetesebben. Az anyanyelv birtoklása adott, az oktatásban a vizsgálat tárgyává tett nyelvváltozatban azonban a diákok nem mindig ismerik fel az általuk is a mindennapokban használt nyelvet. Ez gyakran egyszerűen a tematikából adódik. Másrészt a taneszközökben megfogalmazott elméleti állítások gyakran kevésbé megalapozottak, az egzaktitás, a validitás nem kérhető számon rajtuk, e

⁶⁶ Például: „Új dallal és videóklippel jelentkezett az **extrém metalban** utazó Omega Diatribe.”

⁶⁷ Például: „itt még nem mentek el annyira **rock and rollba**, mint a második-harmadik lemezen”

⁶⁸ „Itt a második dal az új **rockoperából**: There's A Highway”

szempontból lemaradnak a többi tantárgy megállapításaitól. A korpusznyelvészet bevonása ez utóbbit kompenzálja, a korpusz tematikája az előbbi igényt megvalósíthatja.

A bemutatott kutatás szövegei közel állnak a diákok élményvilágához tematikusan és műfajilag is: tartalomjegyző webes felületek posztjai, kommentjei, magyar szövegben angol kifejezéseket tartalmaznak. A releváns találatok összeállítása szófaji szempontból történt (köznevek), az annotáció mondattani, a konkordanciák korpuszon belüliek: szófaj adott mondatrészi szerepben a metaforizáció fajtáinak összefüggésében. Mindegyik terminus és összefüggés tantervi követelmény, együttes előfordulásuk a tanulási folyamatban egy komplex nyelvszemléletet eredményez.

Szirmai (2005) a korpusznyelvészet felhasználásának sok lehetőségét megadja az oktatásban, ezek a tanulók számára készen kapott korpuszt feltételeznek. A tanárjelöltek megfelelő képzésével és a pedagógusok továbbképzésével lehetőséget lát önállóan, az oktatási célnak megfelelő korpusz létrehozására. Mi arra szeretnénk rávilágítani, hogy a diákok már a korpuszok összeállításában is tapasztalatot tudnak szerezni (ha eltekintünk a reprezentativitástól). A korpuszkészítéssel, az előfordulások megszámlálásával és a konkordanciakereséssel, -elemzéssel igen mély, procedurálisan átélt tapasztalatot szereznek a nyelv működéséről. Képesek különféle – lineáris és nem lineáris, annotálatlan és annotált – korpuszok összeállítására, egyszerű programokkal vagy számítógép nélkül előfordulások számának megadására (tapasztalva, de nem megnevezve ezzel a type–token kettősséget), konkordanciák megfigyelésére a nyelvtan bármely területéről. Sokatmondó lehet, hogy mely nyelvészeti terület melyik másikkal van közvetlen összefüggésben, s mire terjed ki az összefüggés: mondattan és hangtan (paralingvisztika), jelentés- és hangtan (hangszimbolika) stb.

Szirmai (2005) utal arra, hogy korpusznyelvészeti vizsgálatok számítógépes támogatás nélkül is végezhetőek. Kis korpuszon végzett egyszerű művelet esetében kézenfekvő is a számítógépes program mellőzése. A döntés maga is haszonnal jár a tanulók számára: számítógéppel vagy anélkül gyorsabb elvégezni a műveletet? Nem lövünk-e verébre ágyúval? A tantárgyak közötti együttműködés is tapasztalatilag megvalósítható, ha az informatikanárok a diákok bevonásával – hacsak a prezentáció szintjén is – vagy maguk az érdeklődő diákok egyszerű programot írnak kis korpuszon végzendő egyszerű műveletekre. Az idegen nyelvet tanulók számára (beleértve a magyart mint idegen nyelvet is) nem csupán kvázi-szótárként (szinonimaszótár) használható egy korpusz, bár ez is igen hasznos, akár a más nyelvi regiszterre való átfordítás érdekében. De nyelvi rendszerek is összehasonlíthatóak (szófajok, igeidők, grammatikai kategóriák stb.).

Bár rendkívül izgalmas lenne, de e tanulmány kereteit szétfeszítené konkrét feladatok megadása. A bemutatott kutatás anyagában megkereshető a szófajok, a konstrukciók, a metaforizációs típusok előfordulása, valamint összefüggés ezek között. Megvizsgálható, hogy egy főnév eredeti és metonimikus előfordulása elkülöníthető-e csupán a tartalmas igék által, amelyekkel konstrukciót alkotnak (*beírt egy karót, leszúrt egy karót* – de: *kapott egy karót*).

Irodalom

- Bucholtz, Mary – Hall, Kira 2004. Language and identity. In: Duranti, Alessandro (szerk.): *A Companion to Linguistic Anthropology*. Basil Blackwell, Oxford. 268–294.
- Coupland, Nikolas 2001. Language, situation and the relational self. In: Eckert, Penelope – Rickford, John (szerk.) *Style and Sociolinguistic Variation*. Cambridge University Press, Cambridge. 185–210.
- Csernoch László Józsefné 2005. *Irodalmi művek szókészletének statisztikai elemzése és matematikai modellezése*. DE TTK, Debrecen.
- Fejes János 2020. Nemzeti romantikával a globalizáció ellen – A kereszténység előtti Európa és az extrém metal esete. In: Botos Máté (szerk.): *A politika reprezentációja a kortárs könnyűzenében*. PPKE – L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- Kövecses Zoltán 2005. *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe*. Typotex, Budapest.

- Kugler Nóra 2015. *Gyakorlatok a magyar nyelvtan funkcionális szemléletű tanításához*. ELTE BTK, Budapest. http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMT_12.pdf (2020. 11. 09.)
- Lakoff, George – Johnson, Mark 1980. *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press, Chicago.
- Langacker, Ronald W. 1987. *Foundations of Cognitive Grammar I. Theoretical Prerequisites*. Stanford University Press, Stanford.
- Langacker, Ronald W. 1999. *Grammar and Conceptualization*. *Cognitive Linguistics Research* 14. Mouton de Gruyter, Berlin.
- Lassan készülő Nagyszótár – Példás szavak (interjú Ittész Nóra főszerkesztővel). HVG 2012/33, 08.18., 44-46. vagy http://www.nytud.hu/hirek/hvg_in.htm (2020. 11. 09.)
- Nagy Tamás 2018. Terms and identities. Forms of music-related to national identity practices in blogposts of the Hungarian rock/metal discourse community. *Metal Music Studies* 4/3: 507–530.
- Nagy Tamás 2020. Zene, interkulturalitás és identitás: A zenei műfajokat és alműfajokat jelölő terminusok tendenciáinak vizsgálata a magyar rock/metal zenei diskurzusközösség online fórumain In: Ágnes, Albert; Rita, Brdar-Szabó; Kata, Csizér; Veronika, Jávor-Szelid; Ágnes, Kuna (szerk.) *Kogníció, diskurzus, interkulturális kommunikáció 1*. ELTE BTK, Budapest. 29.
- Swales, John M. 1993. *Genre Analysis. English in Academic and Research Settings*. Cambridge University Press, Cambridge – New York – Port Chester – Melbourne – Sydney.
- Szirmai Mónika 2005. *Bevezetés a korpusznyelvészetbe. A korpusznyelvészet alkalmazása az anyanyelv és az idegen nyelvtanulásában és tanításában*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Tanaka-Ishii Kumiko – Shunsuke Aihara 2015. Computational constancy measures of texts. Yule's K and Rényi's entropy. *Computational Linguistics* 41/3: 481–502.
- Tolcsvai Nagy Gábor 1999. A térjelölés a magyar nyelvben. *Magyar Nyelv* 154–165. <https://www.c3.hu/~magyarnyelv/99-2/tolcsvai.html> (2020. 11. 09.)
- Tolcsvai Nagy Gábor 2013. *Bevezetés a kognitív nyelvészetbe*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Tótfalvy Tamás 2008. Extrém metal és hardcore szöszedet. http://www.replika.hu/system/files/archivum/replika_64-65-14_extrem_metal_szoszedet_keptar.pdf (2020. 11. 09.)
- Tótfalvy Tamás 2017. *Túl a szubkultúrán, és vissza. Populáris zenei műfajok és az internet*. Műút Könyvek, Miskolc.
- Veszelszki Ágnes 2017. *Netnyelvészet. Bevezetés az internet nyelvhasználatába*. L'Harmattan, Budapest.

Források

- Tandori Dezső 1999. *Nem lóverseny*. https://konyvtar.dia.hu/xhtml/tandori_dezso/Tandori_Dezso-Nem_loverseny.xhtml
- Magyar Nemzeti Szövegtár (MNSz2) <http://clara.nytud.hu/mnsz2-dev/>
- Könyv Guru – A könyves portál <https://konyv.guru/krisz-otletei-ekkor-egy-konyv-ha-regeny/>

Nagy, Tamás – Medve, Anna

An investigation of cognitive metaphorization using corpus linguistic methods, and its implications for language teaching

In our paper, we examine the metaphorization of place expressions in terms of cognitive linguistics. The study is carried out on a corpus of texts related to rock music as they appear in different social media. The subcorpora are composed of non-inflectional nominative and inessive, illative, and relative inflectional linguistic material – inflections -bAn, -bA, and -bÓl in various types of syntactic constructions. The data are analyzed by using corpus linguistic methods. The pedagogical implications of the results of this study are also addressed as regards the teaching of Hungarian as a mother tongue and as a foreign language.